

Robert Austerlitz 60-vuotias

Suomessakin hyvin tunnettu yhdysvaltalainen kielen- ja kansanrunoudentutkija Robert Austerlitz syntyi 13. joulukuuta 1923 Bukarestissa; hänen isänsä oli Itävaltan, äiti taas Yhdysvaltain kansalainen. Käytyään vuosina 1930—38 Brasovin (Kronstadt, Brassó) saksalaista ja romanialaista koulua hän siirtyi vuonna 1938 jatkamaan koulunkäyntiään Amerikkaan, New Yorkiin. Opintonsa hän aloitti New School for Social Research -nimisessä laitoksessa pääaineenaan filosofia; vuonna 1950 hän suoritti B.A.-tutkinnon. Kielitie-

teellisiä opintojaan, joita hän oli jo harjoittanut mm. A. Martinet'n ja J. Lotzin johdolla Columbia-yliopistossa, hän jatkoi saman yliopiston yleisen ja vertailevan kielitieteen osastossa, ja vuonna 1950 hän sai M.A.-arvon; hänen tutkielmansa aihe oli »Phonemic Analysis of Hungarian». Vuonna 1951 hän opiskeli korean kieltä Berkeleyssä (University of California) ja vuosina 1951—53 uralilaisia ja altailaisia kieliä sekä ketin kieltä Helsingin yliopistossa; vuosina 1953—54 hän opiskeli Tokion yliopistossa ja teki kenttätyötä Hokkaidossa Pohjois-Japanissa mm. Sahalinin alkusukkaiden giljakkien keskuudessa. 1955 hän väitteli Columbia-yliopistossa aiheenaan »The metrical structure of Ob-Ugric folk-poetry». Tämä tutkimus ilmestyi laajennettuna sarjassa FF Communications, sen 174. osana nimellä »Ob-Ugric metrics» (1958). Tutkimuksenaan Austerlitz suorittaa laulujen runomitanmukaisen

analyysin segmentoimalla tekstejä syntaktisesti eri virkkeiksi, jolloin ilmenee, että nk. verbaaliset virkkeet ja kertovirkkeet ovat obinugrilaisessa metrisessä kansanrunoudessa ylivoimaisena enemmistönä.

Vuosina 1956—58 Austerlitz teki kenttätöitä Japanissa tutkimuskohteenaan giljakin, orokin ja ainun kieli. Sen jälkeen hän oleskeli jonkin aikaa Suomessa tutkijamassassa Siperian kasvitermistöä. Vuonna 1958 hänestä tuli Columbia-yliopiston kielitieteen ja uralistiikan assistenttiprofessori; 1962—65 hän oli apulaisprofessorina. Aikakauslehti Wordin toimituskuntaan hän kuului W. Diverin, A. Martinet'n ja U. Weinreichin kanssa vuosina 1960—65. Kesällä 1961 Austerlitz teki kenttätutkimuksia Alaskan intiaanien eyak-kielen parissa. 1962—63 hän toimi Columbia-yliopiston uralilaisten ja altailaisten kielten laitoksen esimiehenä; kahtena kesänä hän oli Washingtonin yliopistossa Seattlessa Linguistic Society of American kielitieteen laitoksen vierailevana tiedekunnan jäsenenä. Talvilukukauden 1964—65 hän vietti vierailevana kielitieteen apulaisprofessorina Yalen yliopistossa. Kun Austerlitz keväällä 1965 oleskeli Unkarissa, hän suoritti tutkimuksia unkarilaisen kielitieteen ja kenttätöitä mustalaisfolklora alalla.

Vuonna 1965 Austerlitzista tuli Columbia-yliopiston kielitieteen ja uralistiikan professori; kielitieteen osaston esimiehenä hän toimi vuosina 1965—68. Austerlitz oleskeli myös seuraavina vuosina vierailevana professorina eri yliopistoissa, mm. Californian yliopistossa (Berkeley), The Ohio State Universityssa (Columbus), Coloradon yliopistossa (Boulder). Vuonna 1971 hän teki kenttätöitä tutkimalla te-wa-kieltä (New Mexicon intiaanikieli). 1972 hän kävi Suomessa opintomatalla tutkijamassassa nyky-suomen kirjakieltä ja tekniikan suomea. Kesälukukauden 1977 Austerlitz vietti yleisen kielitieteen vierailevana professorina Saksan liittotasavallassa Kölnin yliopistossa, jossa hän oleskeli myös kesällä 1980 vierailevana tutkijana. Toukokuussa 1982 Austerlitz toimi Uuman yliopiston vierailevana professorina.

Tämä *curriculum vitae* kuten myös Auster-

litzin laaja tieteellinen tuotanto ovat hämmästyttävän monipuoliset: Austerlitzilla on hyvin agiili ja mobiili luonne. Hänen tieteellisen mielenkiintonsa painopiste on uralilaisissa ja paleosiperialaisissa kielissä. Erityisen ansiokkaita ovat hänen tutkimuksensa obinugrilaisen kansanrunouden, sen runomitan ja melodian kysymyksistä. Väitöskirjansa jälkeenkin Austerlitz palaa tuotannossaan tähän aiheeseen, esim. Budapestin fennougristikongressin esitelmässään »Der ostjakische Versbau» (CIFU 1 [1960], Budapest 1963) tai artikkelissaan »Text and melody in Mansi songs» (Current Musicology, 1966) ja Helsingin kongressiesitelmässään »Das Ineinandergreifen von Text und Melodie im wogulischen Volkslied» (CIFU 2:II [1965], Helsinki 1968).

Esimerkkeinä Austerlitzin pohjois-auraasialaisia kieliä koskevista tutkimuksista mainittakoon »Agglutination in Northern Eurasia in perspective» (Shirô Hattorin juhlakirjassa, Tokyo 1970; myös ranskaksi sarjassa Etudes Finno-Ougriennes 13, 1977) ja »The study of Paleosiberian languages (Roman Jakobson: echoes of his scholarship, toim. Daniel Armstrong ja C. H. van Schoneveld, Lisse 1977). Vertaileva aspekti tulee vahvemmin näkyviin esim. hänen artikkelissaan »On comparing Uralic with other language families» (Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis 445, 1978; Etudes Finno-Ougriennes 15, 1982). Tähän yhteyteen kuuluvat myös »Language-family density in North America and Eurasia» (UJb. 52, 1980) ja »Jenseits des Uralischen: Vokalharmonie, Person, Zahlklassifikation» (CIFU 5 [1980], Turku 1981). Erikseen mainitsen Austerlitzin laajat ja ansiokkaat giljakkitutkimukset (kenttätöitä Japanissa 1954, 1956—58, 1962 ja 1965); tämä etninen ryhmähän on kielellisesti täysin eristyksissä ja pitää itseään etnisesti ja kulttuuriltaan uniikkina, kuten Austerlitz toteaa (»Folklore in Siberia and the Soviet Far East»; Journal of the Folklore Institute 12, 1975). Vuonna 1956 ilmestyi »Gilyak nursery words» (Word 12), vuonna 1958 »Vocatif et impératif en ghiliak»

(Orbis 7), vuonna 1959 »Gilyak religious terminology in the light of linguistic analysis» (Transactions of the Asiatic Society of Japan, Third Series, 7 ja »Semantic components of pronominal systems: Gilyak (Word 15), vuonna 1967 »Two Gilyak song-texts» (To Honor Roman Jakobson), vuonna 1982 »Gilyak internal reconstruction, I: seven etyma» (Folia Slavica 5, Columbus, Ohio).

Robert Austerlitz on tutkinut myös suomen kieltä, mm. sen muoto-oppia. On tähdennettävä myös hänen merkitystään suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetuksen edistäjänä Yhdysvalloissa ja laajemminkin. Vuonna 1963 hän toimitti edustavan ja monipuolisen teoksen »Finnish Reader and Glossary» (toinen painos 1966). Vuonna 1964 valmistui käsikirjoituksena 592-sivuinen »Finnish reference grammar» (saatavana Bell & Howell Microfilm Editions -laitoksena). Niin ikään mikrofilminä on saatavissa Austerlitzin »Permian (Zyrien and Votyak) Manual» (1964).

Vuonna 1960 ilmestyi tutkielma »Two nascent affective suffixes in Finnish?» (American Studies in Uralic Linguistics), 1965 »A Finnish/Swedish phonological parallel» (Scandinavian studies: essays presented to H. G. Leach) ja »Zur Statistik der Morphonologie der finnischen Konjugationstypen» (Beiträge zur Sprachwissenschaft, Volkskunde und Literaturforschung, Steinitz-Festschrift) ja vuonna 1967 »The distributional identification of Finnish morphophonemes» (Language 43). Vuodelta 1976 on artikkeli »Stem-types and segmentability in Finnish» (Texas Linguistic Forum 5), vuodelta 1978 »On the use and abuse of internal reconstruction» (UJb. 50), vuodelta 1979 »The morphology and phonology of Finnish given names (Janua Linguarum, Series Maior, 79) ja »O Tempora, O Modi, oder: Versuch, die Hauptkategorien der finnischen Konjugation unter einen Nenner zu bringen» (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica, Band 12), vuodelta 1982 »Finnish derivational profiles» (Acta Regiae Societatis Skytteanae Nr. 26) ja tältä

vuodelta tuoreimpana »Partitive, infinitive passive and genitive plural in Finnish» (UJb. 55).

Folkloristina Austerlitz on käsitellyt eri yhteyksissä mm. obinugrialaisten lauluja. Tämä hänen tutkimusharrastuksensa jatkuu uusissa muodoissa: Frommin juhlaKirjaan (1979) Austerlitz kirjoitti aiheesta »Hölderlin's asclepiad strophe» (Münchener Universitätsschriften, Philosophische Fakultät, Finnisch-Ugrische Bibliothek, Band 3); »Hearing music, hearing language» oli hänen esitelmänsä aiheena 1983 (International Interdisciplinary Conference on Language Invariants and Mental Operations, Gummersbach-Köln), ja 1984 ilmestyy hänen artikkelinsa »Meaning in music: is music like language and if so, how?» (American Journal of Semiotics 4).

Austerlitz on myös avustanut englanninkielisiä tietosanakirjoja alansa artikkeleilla (esim. 1972 Paleosiberian languages, Encyclopaedia Britannica), hän on omaperäisellä tavalla arvostellut alan ammatikijallisuutta aikakauslehdissä ja toiminnut kokoomateosten toimittajana tai ollut avustamassa niiden toimitustyössä.

Jo tämä Austerlitzin tähänastinen elämänura ja -työ on todistus harvinaisen monipuolisesta uutteruudesta ja lahjakkuudesta. Kaikki ne, jotka ympäri maailmaa tuntevat hänet ja arvostavat häntä, tietävät sitä paitsi, että hän myös aktiivisesti täysin hallitsee mm. niitä kieliä, joita hän tutkii tai käyttää tutkimuksissaan todistusaineistona. Austerlitz on todellinen kosmopoliitti; vain harvat ei-suomalaiset ovat siinä määrin kuin hän perehtyneet ja kotiutuneetkin Suomen kieleen ja kulttuuriin. Hän on epäilemättä käytännön kielennero, ja nerokkaita ovat myös useat hänen tieteelliset oivalluksensa, joita hän julkaisee tiiviiseen muotoon puettuina. Hänen tutkijanotteensa on aina omaperäinen ja kiintoisa, hän asettaa kysymykset uudella tavalla ja löytää omien havaintojensa ja kombinaatioidensa avulla joskus yllättäviäkin vastauksia. Hänen kuulijansa tai lukijansa hyötyvät aina, sillä Austerlitzin kannanotot antavat ajattelemisen aihetta, uusia virikkeitä ja uusia näkökulmia tut-

Katsauksia

kimukseen. Hänen runsaat kirjoituksensa ovat enimmäkseen ilmestyneet lukuisissa tieteellisissä aikakauskirjoissa, sarjoissa ja juhlakirjoissa. Valitettavaa on, että toistaiseksi puuttuu kokoomateos, joka yhdistäisi edes hänen tärkeimmät tutkielmansa ja tekisi hänen tuotannonsa helpommin tavoitettavaksi.

Virittäjän piiri rohkeneekin esittää päivänsankarille sydämellisten merkkipäivönnittelujen ohella oman toivomuksensa, ikään kuin kansatieteilijälle tutun kestitysvaatimuksen muunnelmana: myös Finnish reference grammar pitäisi saada painettuna julkaistuksi!

INGRID SCHELLBACH